

# UTICAJ GEOPOLITIČKOG OKRUŽENJA NA IZVOĐENJE MULTINACIONALNE OPERACIJE UNIFIL U LIBANU

Jadranko K. Jukić, Rade V. Slavković i Aleksandar D. Dumić  
Univerzitet odbrane u Beogradu, Vojna akademija

Učešće pripadnika neke države u multinacionalnim operacijama zasniva se na utvrđenim bezbednosnim i odbrambenim potrebama i interesima iskazanim u strategijsko-normativnim dokumentima.

Učešćem pripadnika vojske i drugih snaga odbrane u multinacionalnim operacijama države potvrđuju svoje interese i namere da konkretno doprinesu svetskoj bezbednosti i poštovanju međunarodnog prava i mira. Samim tim, ispunjavaju i međunarodno prihvaćene obaveze koje proizlaze iz članstva u OUN i drugim međunarodnim organizacijama.

Na pripremu, izvršenje, kao i dezangažovanje snaga iz misije veliki uticaj ima geopolitičko okruženje određene države ili regiona. Potreba izvršenja određene operacije najčešće proizlazi iz sukoba koji nastaju u regionima sa vrlo složenim geopolitičkim okruženjem. Jedan od takvih regiona jeste i Bliski istok u kojem snage Ujedinjenih nacija realizuju multinacionalnu operaciju podrške miru – UNIFIL.

Pošto Vojska Srbije svoj najveći kontingent snaga upućuje u misiju UNIFIL u Libanu, u radu će biti reči o geopolitičkom okruženju ove države i njenom uticaju na izvršenje misije.

Ključne reči: *geopolitičko okruženje, multinacionalne operacije, podrška miru*

## Uvod

Kraj hladnog rata, raspad Sovjetskog Saveza, ujedinjenje Nemačke, jačanje Kine i Indije izmenili su geopolitičku kartu sveta. Uz države i saveze značajan subjekat međunarodne politike postale su i transnacionalne korporacije, te je proces globalizacije i uticaja u oblasti tehnologija, finansija i informacija dosegao ogromne razmere i ne nazire mu se kraj. Značaj geopolitike kao naučne discipline sve je veći, a geopolitička borba za prostor je, na početku 21. veka, pojačana borbom za pristup i kontrolu nad energetske resursima, i to u istim onim regionima u kojima su se u 20. veku sučeljavali ideološki blokovi.<sup>1</sup>

Izraz geopolitika danas se može sresti svaki dan u novinama, stručnim i naučnim časopisima, ali često van značenja naučne discipline i u površnom shvatanju. Taj pojam se

<sup>1</sup> S. Perišić, *Nova geopolitika Rusije*, Medija centar „Obrana“, Beograd, 2015, str. 163.

često regionalizuje van šireg konteksta. Postoji više definicija geopolitike<sup>2</sup> zbog veoma širokog shvatanja veza njenog predmeta sa međunarodnim odnosima, problemima političke vlasti i vladavine, pojmom političke moći i kulturama i ideologijama koje postoje u društvu. Uz to, Aleksandar Dugin<sup>3</sup> ističe da geopolitika sintetiše i druge discipline: istoriju, geografiju, ekonomiju, demografiju, politikologiju, sociologiju, etnografiju, vojnu strategiju i druge. Shvatiti neku državu ili region nemoguće je bez poznavanja religija i običaja. Po Duginu geopolitika je nauka o načinu vladanja.

Kako navodi Srđan Perišić u knjizi „Nova geopolitika Rusije”, Rusija ima tri geopolitičke orijentacije: atlantizam, neoslavenofilsku orijentaciju i evroazijstvo. Za ovaj rad je bitna ova treća, a podrazumeva posredovanje Rusije između Evrope i Azije. Osnove su joj rusko pravoslavlje, filozofija tradicionalizma i konzervativne revolucije uz kritiku liberalizma. Tvorac i vođa ove orijentacije je Aleksandar Dugin.

Uticao na Bliski istok ispoljavaju svi današnji centri moći. Tako Jevgenij Primakov kritikuje samostalnost Evrope i kaže da će Amerika i dalje „naručivati muziku” i donositi odluke o primeni sile protiv nepoželjnih režima, rušeći tako ugled OUN i Evrope, ali i izazivajući velike države kao što su Rusija, Kina i Indija da zaštite svoje interese, ali i interese u širem okruženju, pa i u celom svetu. Sve to ima veliki uticaj i na ponašanje „velikih” u odnosu na Bliski istok, možda izraženije nego bilo gde u svetu.<sup>4</sup>

Veliki uticaj na Bliski istok imalo je, a ima i danas takozvano „istočno pitanje”. Kontrola Crnog mora i moreuza, izgradnja gasovoda i naftovoda, uticaj na Levant i dalje, samo su neka od istočnih pitanja.

Posebne veze Rusije i Jermenije, vojne baze u Siriji, prisustvo jakih pomorskih snaga više država i blokova u Sredozemlju, jedinice za psihološke operacije velikih sila u regionu govore o složenosti i značaju Bliskog istoka.

Nova ruska Strategija nacionalne bezbednosti ističe značaj dugoročne borbe za ovladavanje izvorima energetskih resursa, i to na Bliskom istoku, Arktiku, Kaspijskom basenu i Centralnoj Aziji. Iste stavove možemo pronaći i u strategijama drugih država.

Principi spoljne politike Rusije ističu da „Rusija, kao i druge zemlje sveta, ima regione izvan svoje teritorije, gde ima svoje privilegovane interese. To znači da država ima geopolitičke interese koje je spremna da zaštiti odlučnim političkim, ekonomskim, vojnim i drugim sredstvima, bez obzira na to ko ih ugrozi”.<sup>5</sup> U jedan od tih regiona ubraja se i Bliski istok, ali ne samo za Rusiju već i za mnoge druge.

<sup>2</sup> Reč *geopolitika* potiče od grčkih reči γη (zemlja) i πολιτική (politika). Ovaj termin je prvi upotrebio Rudolf Kjelen 1889. godine. U savremenom političkom diskursu geopolitika je često sinonim za internacionalnu politiku.

Geopolitika je analiza geografskih uticaja na odnose centara moći u međunarodnom kontekstu. Postoji uže i šire shvatanje geopolitike. Uže shvatanje obuhvata geografsko-deterministička shvatanja po kojem geografija određuje politiku. U najširem smislu, geopolitika označava svako dovođenje u vezu pojma geografije i politike.

<sup>3</sup> Aleksandar Geljevič Dugin (ruski: Aleksandr Geljevič Dugin; Moskva 7. januara 1962), ruski politički filozof, sociolog i geopolitičar. Blizak je visokim vojnim, političkim krugovima i tajnim službama u Rusiji. Zagovornik je tradicionalizma i kritičar marksizma i liberalizma. Profesor je na Moskovskom državnom sveučilištu Lomonosov i član Savetodavnog doma predsednika Dume.

<sup>4</sup> Englez Heford Makinder, osnivač ili otac geopolitike, u svom konceptu koncentričnih krugova označio je evroazijski kontinent kao glavnu svetsku oblast povodom koje se sukobljavaju geopolitički interesi vodećih svetskih sila.

<sup>5</sup> S. Perišić, *Nova geopolitika Rusije*, Medija centar „Obrana”, Beograd, 2015, str. 186.

Poziciju SAD možemo videti kroz jasno izrečen stav da SAD moraju kontrolisati Evroaziju (posebno Bliski istok) i obuzdavati bilo koju državu koja na tom prostoru izrasta ili deluje kao velika sila. Prvenstveno se misli na Rusiju, Tursku i Iran. Radi lakšeg razumevanja teme ovog rada potrebno je objasniti dešavanja na Bliskom istoku i položaj Republike Liban u njemu.

## Bliski istok i Liban

Bliski istok nema precizne granice, ali po uobičajenom i donekle proizvoljnom shvatanju on obuhvata države: Bahrein, Kipar, Egipat, Tursku, Iran, Irak, Izrael, Jordan, Kuvajt, Liban, Oman, Katar, Saudijsku Arabiju, Siriju, Ujedinjene Arapske Emirate, Jemen, Zapadnu obalu i Pojas Gaze. Iran se često smatra istočnom granicom Bliskog istoka, a Avganistan, Tadžikistan i zapadni Pakistan u zemlje ovog regiona zbog njihovog bliskog odnosa (etnički i religijski) s većom grupom iranskih naroda. Iranski odnos s arapskim državama utemeljen je pretežno na religiji i geografskoj blizini.<sup>6</sup>

Republika Liban nalazi se na veoma osetljivom delu Bliskog istoka. Graniči se sa Sirijom i Izraelom i izlazi na Sredozemno more. U Libanu vlada funkcionalna multikonfesionalna demokratija koja je u svojoj modernoj istoriji doživela više inostranih intervencija i okupacija, ali najveća razaranja i patnje doneo je građanski rat koji je trajao gotovo petnaest godina, od 1975. do 1990. godine. Liban se danas susreće sa mnogim unutrašnjim i spoljašnjim izazovima i pretnjama nacionalnoj bezbednosti koji prete, kako nacionalnom suverenitetu, tako i unutrašnjoj organizaciji i slabom jedinstvu više nacija i konfesija. Složenosti situacije doprinosi i fenomen terorizma izraženiji u Libanu nego bilo gde u svetu.

Francusko mandatno područje na teritoriji Sirije i delovima Turske formirano je 1918. godine. Od Sirije je 1. septembra 1926. godine odvojen deo većinski naseljen hrišćanima i stvorena je Republika Liban. Potpunu nezavisnost Liban je dobio 22. novembra 1943. godine i taj dan se slavi kao Dan nezavisnosti. U vreme stvaranja države u Libanu je živelo oko 60% hrišćana i 40% muslimana (podeljenih na približno isti broj Sunita i Šiita).

Posle Arapsko-izraelskog rata 1967. godine, u kojem Liban nije učestvovao, u ovu zemlju su naseljene palestinske izbeglice, menjajući odnos hrišćana i muslimana.

Građanski rat počeo je 1975. godine napadom hrišćanskih milicija (falangi) na Palestince. Rat je trajao sve do 1990. godine, a vođen je između više strana sa čestim promenama saveznika. Sunitiski muslimani podržavali su Palestince i borili se protiv hrišćana. U to vreme često su se sukobljavali i pokreti Amal i Hezbolah, iako oba pripadaju šiitskoj populaciji.

Sirijske trupe ušle su u Liban 1976. godine radi sprečavanja sukoba i rasporedile se u istočnom delu države i u Beka kotlinu koja zahvata i deo južnog Libana.

Zbog čestih napada Palestinaca, članova PLO,<sup>7</sup> Izrael je 1978. godine napao Liban i zauzeo oblasti na jugu države, severno od reke Litani. Iste godine izglasana je rezolucija Saveta bezbednosti, UNSC 425 o razmeštaju mirovnih snaga na jug zemlje.

<sup>6</sup> Kurdi, etnička grupa iranskog jezičkog ogranka, najbrojniji su narod na Bliskom istoku bez sopstvene države.

<sup>7</sup> Palestinska oslobodilačka organizacija – Palestinian Liberation Organization.

Izraelska vojska formirala je „Vojsku južnog Libana” i predala jug Libana na upravljanje toj vojsci i hrišćanskoj miliciji koju su sačinjavali hrišćani Maroniti.<sup>8</sup>

Izrael je ponovo napao jug Libana 1982. godine zbog čestih napada PLO (Operation Peace for Galilee), kao i teritoriju oko glavnog grada Bejruta. Ubijen je izabrani predsednik Libana Bahir Džemajel (Bachir Gemayel), a tri dana kasnije izvršen je masakr nad palestinskim civilima u logorima Sabra (Sabra) i Šatila (Shatila) pored Bejruta.<sup>9</sup> Masakr su počinile hrišćanske milicije uz odobrenje izraelske vojske koja je čuvala logore.

U Saudijskoj Arabiji, u gradu Taif, 1989. godine održana je sednica nacionalnog pomirenja i uspostavljen odnos u skupštini 50:50 (pre je bio 60:40 u korist hrišćana) kako bi bili zadovoljeni zahtevi muslimana, pošto su hrišćani izgubili većinu. Sirijska avijacija je 1990. godine bombardovala predsedničku rezidenciju u Bejrutu, a vođa hrišćana Mišel Aun (Michael Aoun) pobegao je u Francusku. Taj dan označava prestanak građanskog rata.

Izrael je 2000. godine jednostrano povukao vojsku iz Libana i ostavio bezbednosni vakuum na jugu zemlje pošto su hrišćani, pripadnici Vojske južnog Libana, napustili Liban i otišli u Izrael.

Zbog otmice dva izraelska vojnika 2006. godine, dva mrtva i više ranjenih, Izrael je napao Liban. Poginulo je preko 1.200 civila i oko 160 izraelskih vojnika. Procenjena je šteta od oko 3,6 milijardi \$, uz naknadne gubitke zbog klaster bombi i nemogućnosti korišćenja obradivog zemljišta narednih godina. Porušeno je 106.914 kuća i objekata. U tom ratu Izrael je prvi put u svojoj ratnoj istoriji priznao, tokom skupštinske debate, da ciljevi rata nisu ostvareni zbog jakog otpora boraca Hezbolaha, što je, u stvari, blaži oblik od priznanja da je rat izgubljen. Novom rezolucijom Saveta bezbednosti UN (UNSC) 1701 omogućeno je slanje na jug Libana do 15.000 vojnika UN.

U Libanu vlada parlamentarna demokratija u kojoj je narod izvor moći i suvereniteta. Sistem je zasnovan na podeli moći između predsednika države, predsednika vlade i same vlade. Predsednik države predstavlja simbol države i nacionalne solidarnosti. Njegov glavni zadatak jeste suverenitet države i glavni je komandant oružanih snaga. Bira ga parlament na šest godina. Po međunacionalnom dogovoru od osnivanja države predsednik je Maronit.

Predsednik vlade predstavlja vladu i odgovoran je za realizaciju javne politike svoje vlade. Bira ga parlament na predlog predsednika države iz redova sunitskih muslimana.

Može se zaključiti da odlučujući uticaj u Libanu imaju na hrišćane zapadne zemlje, na šiitske muslimane Iran, a na sunitске muslimane Saudijska Arabija.<sup>10</sup> Verske podele postoje širom sveta, ali na Bliskom istoku mnogo su izraženije. Iako Arapi, libanski šiiti i suniti razjedinjeni su velikom mržnjom. Šiiti, kao manji deo islamskog sveta, kako bi opstali, pribegavaju asimetričnim pretnjama. Iran je duhovni vođa šijitizma zajedno sa šiitima na jugu Iraka i u Libanu. Manji deo šiita, koji žive u Bahreinu, Saudijskoj Arabiji, Kataru i Jemenu smatra Iran svojom državom, dok u matičnim državama trpe torture i ponižavanja. Deo arapske populacije u arapskim zemljama oslanja se na lance koji su

<sup>8</sup> Katolici koji priznaju vrhovnu vlast Vatikana nazivaju se maroniti po bivšem verskom vođi katolika na teritoriji Sirije.

<sup>9</sup> Pobijeno je više od 3.000 ljudi, uglavnom žena i dece.

<sup>10</sup> Suniti gube vlast i sve češće se od partnera kao što su Francuska i SAD, okreću ka jakim sunitским državama, pre svega Saudijskoj Arabiji, ali i Pakistanu, iako nije arapska zemlja. Sve više je grupa u Libanu (vehabije, mudžahedini iz Avganistana) koje propovedaju šerijetski zakon i napuštanje sekularizma. Čelije Al Kaide i mudžahedini odavno su prisutni u Libanu.

poreklom Persijanci i govore drugim jezikom. Povezuje ih vera. Isto se može reći i za sunitsku populaciju na Bliskom istoku. Arapski suniti za braću smatraju radikalne muslimane iz Malezije iako su oni poreklom Kinezi, suniti iz Turske ili Pakistana, iako ne razumeju njihov jezik. Draži im je Čečen i Dagestanac od arapina šiita. Katolici u Libanu uživaju podršku zapadnih zemalja i Vatikana. Činili su zločine u ime vere i sada zbog toga ispaštaju gubeći moć u državi koju su formirali. Ipak, ne dešavaju se stvari slučajno.

Potpukovnik, nastavnik američkog Nacionalnog ratnog koledža pripremio je mapu prekomponovanja Bliskog istoka<sup>11</sup> (Prilog 1). Naravno, mapa je upotrebljena u školske svrhe na nastavi viših oficira američke vojske.

Termin Novi srednji istok (New Middle East) predstavila je, u junu 2006. godine u Tel Avivu, državna sekretarka SAD Kondoliza Rajs<sup>12</sup> (Condoleezza Rice), kako bi se zamenio stari termin Veliki srednji istok (Greater Middle East). Tadašnji premijer Izraela Olmert i Kondoliza Rajs informisali su medije da je novi projekat „pripremljen u Libanu” i da predstavlja plan izazivanja nestabilnosti i haosa na Bliskom istoku iz Libana, preko Palestine, Sirije, Iraka, Persijskog zaliva, Irana pa sve do Avganistana. Objavljeni plan u Vašingtonu i Tel Avivu predviđao je početak nasilja u Libanu i njegovo širenje na pomenute zemlje. Ovakav „konstruktivni kaos” nasilja i ratova omogućio bi crtanje novih mapa na Bliskom istoku u skladu sa geostrategijskim ciljevima i potrebama SAD, Velike Britanije i Izraela. Profesor Mark Levin<sup>13</sup> označio je ovaj plan kao pokušaj neoliberalnih globalista i neokonzervativaca iz Bušove administracije da uspostave njihov „Novi svetski poredak”. Anglo-američka intervencija u Iraku i odvajanje dela sa Kurdima, predstavlja proces balkanizacije<sup>14</sup> i finlandizacije<sup>15</sup> Bliskog istoka. Uticaj SAD u Avganistanu i Pakistanu pokušaj je zaustavljanja uticaja Rusije u Aziji i na Bliskom istoku.

Plan predviđa cepanje Iraka na sunitski i šiitski deo, stvaranje Kurdistana, velikog Libana i nove države Baludžistan na delu teritorije današnjeg Avganistana. U planu je i stvaranje Islamske Svete Zemlje na delu teritorije Saudijske Arabije. Može se zaključiti da niko nije nedodirljiv, a kriterijume podela i predviđanje žrtava drže svetski moćnici u svojim rukama.

Na osnovu analize Libana kao države, njegovih unutrašnjih podela, uticaja svetskih moćnika na svetska dešavanja, postojanje više terorističkih organizacija koje su međusobno suprotstavljene i spremne za žrtvovanje u svetom ratu (džihad), slaba unutrašnja organizacija Libana i slabe oružane snage, može se sa velikom sigurnošću zaključiti da su pretnje i uticaj iz Libana po bezbednost Bliskog istoka velike i ozbiljne, ali isto važi i obrnuto (složenost odnosa na Bliskom istoku može se videti i na slici 1). Danas se u Siriji vode borbe različitog intenziteta i veoma je teško predvideti šta će biti sutra. Jedno je sigurno – terorizam nema granica kao i izazivanje ratova i njegovo prelivanje u obližnje zemlje. Ovaj put sukobi se iz Sirije prelivaju u Liban. Možda će uskoro proces ići obrnutim smerom sve dok nove mape ne budu dovršene, kako u Aziji, tako i na Balkanu. Crtači su isti, samo su žrtve različite. A nakon nekog vremena slede nove mape.

<sup>11</sup> Ralph Peters, *Časopis američkih snaga*, (Armed Forces Journal), Jun 2006.

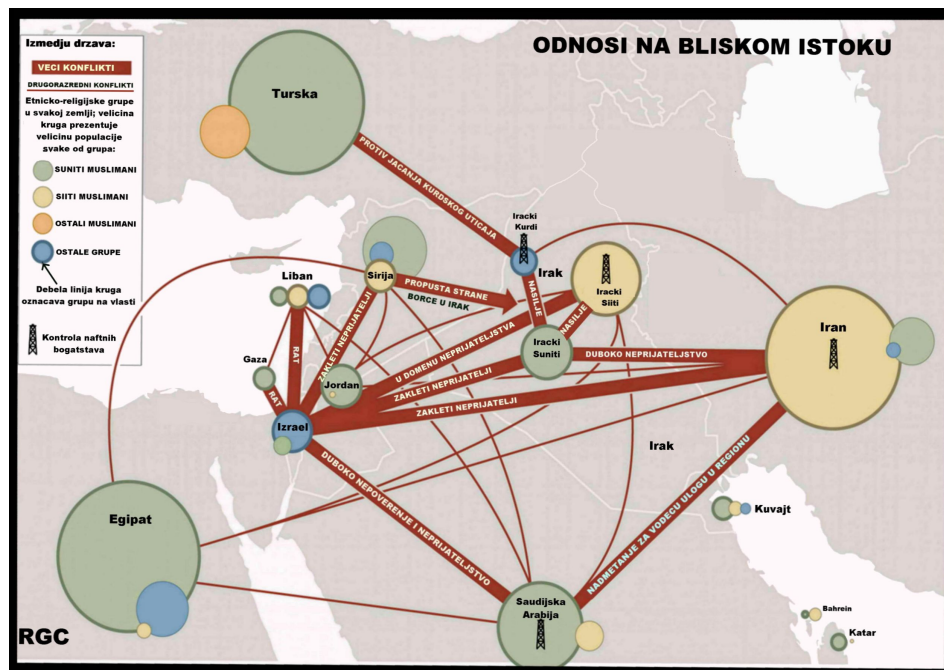
<sup>12</sup> Mahdi Darius Nazemroaja, *Plan za prekomponovanje Bliskog istoka* (Plans for Redrawing the Middle East: The Project for a „New Middle East”), 18.11.2006.

<sup>13</sup> Mark Rid Levin (Mark Reed Levin), američki advokat, pisac i konzervativni komentator, jevrejin.

<sup>14</sup> Cepanje zemalja i stvaranje novih, manjih i za odbranu nespremnih zemalja.

<sup>15</sup> Zemlje sa slabim oružanim snagama koje nisu u stanju da vode ozbiljne ratove.

Kako ovo složeno geopolitičko okruženje utiče na izvršenje misije u Libanu u kojoj učestvuje i srpski kontingent?



Slika 1

## Multinacionalna operacija UNIFIL u Libanu

Operacije očuvanja mira jedne su od više vrsta mirovnih operacija<sup>16</sup> koje se sprovode pod okriljem OUN i na osnovu rezolucije Saveta bezbednosti OUN (SB OUN). Mogu ih izvoditi i neke od regionalnih organizacija,<sup>17</sup> ali takođe na osnovu rezolucije SB OUN. Vrste mirovnih operacija su:

- sprečavanje sukoba (Conflict prevention ili Preventive diplomacy),
- uspostavljanje mira (Peacemaking),
- očuvanje mira (Peacekeeping),
- nametanje mira (Peace enforcement) i
- posleratna izgradnja mira (Post-conflict peace-building).

<sup>16</sup> Videti više u: *Multinacionalne operacije – iskustva koja imaju cenu*, Rade Slavković, Jadranko Jukić, Zoran Nikolić, Vojno delo 3/2016, Medija centar „Obrana”, Beograd, str. 173.

<sup>17</sup> EU, Afrička unija i druge.

Sve veći broj nevojnih od vojnih pretnji nameće nova rešenja u sektoru bezbednosti, nove koncepte, nove snage, kako po vrsti, tako i po nameni, nove koncepte kolektivne bezbednosti, kao i nove koncepte mirovnih operacija.

Tako, Vojni komitet NATO tumači mirovnu operaciju kao širi opseg aktivnosti koji obuhvataju prevenciju sukoba, stvaranje i očuvanje mira, humanitarnu pomoć, nametanje i izgradnju mira.<sup>18</sup> U novijim doktrinarnim dokumentima NATO-a i OUN sintagma „mirovna operacija” zamenjen je sintagmom „operacija podrške miru”, ali je zadržano nje-no osnovno značenje.

U poslednjih nekoliko godina teorija i praksa mirovnih operacija prepoznaju i objašnjavaju „mirovne operacije II generacije”. One se mogu razumeti kao multifunkcionalan i multidisciplinarni spoljnopolitički proces OUN i regionalnih organizacija i institucija radi postizanja političkog dogovora, odnosno, kao oblik usklađenih neborbenih aktivnosti, borbenih dejstava OUN, regionalnih organizacija i institucija, na određenom prostoru i u određenom vremenu radi postizanja samoodrživog mira.<sup>19</sup>

Mirovne operacije mogu se razumeti i kao mirovni proces koji se odlikuje odgovarajućim karakteristikama (sadržajem, strukturom snaga, odobrenom upotrebom oružja i multinacionalnošću) i koji realizuju međunarodni multidisciplinarni organi i snage (diplomatske, političke, vojne, humanitarne i nevladine). Sprovode se nepristrasno bez definisanja protivnika, a njihovi sadržaji su multifunkcionalni i kompleksni.<sup>20</sup>

Jedna od takvih MNOp jeste i UNIFIL<sup>21</sup> u Libanu, uspostavljen još 1978. godine. Do sada smo shvatili uslove izvođenja MNOp-a u Libanu, ali kakav je uticaj tih uslova na samo izvođenje može se sagledati kroz zadatke snaga i njihovih potrebnih sposobnosti, kao i kroz sistem pripreme snaga pre upućivanja.

## Zadaci snaga i potrebne sposobnosti

Kako je već rečeno, sve je više nevojnih zadataka koje moraju izvršavati vojne snage. Radi boljeg shvatanja kompleksnosti izvršavanja savremenih MNOp potrebno je izvršiti podelu zadataka. U klasične vojne zadatke u operacijama očuvanja mira ubrajaju se:

- posmatranje, nadzor i kontrola,
  - preventivno raspoređivanje,
  - nametanje sankcija,
  - uspostavljanje zone razdvajanja,
  - prinudno razdvajanje,
  - kontrola demonstracija,
  - zabrane i ograničenje kretanja,<sup>22</sup>
- kao i:
- obezbeđenje humanitarnih konvoja,
  - pregovaranje i posredovanje,
  - zaštita humanitarnih radnika.

<sup>18</sup> D. Vukićević, *Operacije u miru*, VIZ, Beograd, 2009, str. 41.

<sup>19</sup> Isto, str. 41.

<sup>20</sup> Isto, str. 42.

<sup>21</sup> United Nations Interim Forces in Lebanon (Privremene snage OUN u Libanu)

<sup>22</sup> D. Vukićević, *Operacije u miru*, VIZ, Beograd, 2009, str. 46.

Nevojni zadaci koje izvršavaju mirovne snage definisani su kao aktivnosti koje se realizuju bez korišćenja naoružanja i bez upotrebe klasičnih vojnih taktika i tehnika. Za njihovu realizaciju neophodne su veštine, znanja i iskustva koja se ne stiču školovanjem na Vojnoj akademiji, pa čak ni na kursovima za mirovne operacije. Delokrug tih zadataka, po „Uputstvu UN za mirovne operacije za mlade oficire”,<sup>23</sup> čine:

- spasavanje i evakuacija civila,
- demobilizacija, razoružanje i resocijalizacija boraca strana u sukobu,
- pomoć civilnim vlastima,
- podrška i kontrola izbora,
- rekonstrukcija infrastrukture i
- oživljavanje vitalnih službi.

Slične zadatke snagama određuje SAD „Strategija za operacije stabilnosti”<sup>24</sup> koje služe kao podrška ostalim operacijama snaga SAD u sukobima širom sveta, a oni su prema direktivi sekretara odbrane SAD 3000.5 iz 2005.<sup>25</sup> godine sledeći:

- izgradnja institucija države, uključujući različite tipove snaga bezbednosti,
- izgradnja pravnog sistema neophodnog za kreiranje sigurnosti i stabilnog okruženja,
- izgradnja privatnog sektora u ekonomiji uz unapređenje infrastrukture.

Izvršenje određenih zadataka i njihova složenost biće obađeni kroz konkretne primere iz misije u Libanu.

Asfaltiranje dela puteva u zoni operacije omogućilo je izvršavanje svakodnevnih zadataka patroliranja i kontrole teritorije, a lokalnom stanovništvu poboljšalo uslove za život i rad. Asfaltiranje puta oko sela Gađar koje je na samoj granici sa Izraelom i predstavlja veoma ozbiljnu neuralgičnu tačku<sup>26</sup> podiglo je kvalitet realizacije zadataka, ali i ugled španskog kontingenta. Sa malo sredstava postiglo se mnogo na političkom planu i na zaštiti snaga.

Obuka civilne policije Libana dala je velike rezultate u implementaciji mandata misije kroz podizanje sposobnosti libanske policije i prenošenje dela poslova na nju, čime se štede kapaciteti i smanjuju snage OUN.

Podela humanitarne pomoći najčešće je posao nevladinih organizacija, Međunarodne organizacije Crvenog krsta (i polumeseca) i drugih organizacija,<sup>27</sup> ali uz pomoć pri transportu i zaštiti koju pružaju snage OUN. Često se podela hrane u Africi završi u krvi ili, što može biti i gore, sukobom zaraćenih strana oko hrane ili njene neravnomerne raspodele. O ovakvim zadacima konačnu odluku mora dati komandant ili ovlašćena služba OUN kako bi se izbegli problemi. Mnoge zemlje imaju svoje donatorske organizacije koje se uključuju u realizaciju ovih zadataka.<sup>28</sup>

<sup>23</sup> UN Peacekeeping handbook for junior ranks, UN DPKO, 1997. godine

<sup>24</sup> Stability operations FM 3-07. oktobar 2008.

<sup>25</sup> Stability operations FM 3-07. oktobar 2008. tačka 1-73

<sup>26</sup> Selo je naseljeno Alavitima koji su sekta u islamskom svetu, a granica prolazi kroz sredinu sela. Stanovništvo ima pasoše obe države, a želi da živi u Izraelu. Od sukoba 2006. godine Izrael nije povukao snage iz sela i ogradio je selo žicom. Ovo pitanje je od stratejskog političkog značaja za Liban.

<sup>27</sup> Visoki komesarijat UN za izbeglice – UNHCR, Kancelarija UN za koordinaciju humanitarnih poslova – UN OCHA, Visoki komesar za ljudska prava – UNHCHR, Svetski program hrane – WFP, Dečji fond UN-UNICEF, Međunarodna organizacija za migracije – IOM,

<sup>28</sup> Agencija SAD za međunarodni razvoj – USAID, Biro za stanovništvo, izbeglice i migracije-PRM (SAD), Odeljenje za međunarodni razvoj – DFID (Velika Britanija), Kanadske agencije za međunarodni razvoj-CIDA, Španske agencije za međunarodnu saradnju-AECI, Humanitarne kancelarije Evropske zajednice-ECHO.



Pružanje medicinske i veterinarske pomoći stanovništvu u zoni operacije jedna je od najhumanijih aktivnosti snaga OUN, ali i aktivnost koja ima mnogo veći uticaj na mandat misije nego vojno prisustvo. Zadobiti dušu i srca lokalnog stanovništva najlakše je pružanjem lekarske pomoći, a tamo gde ima mnogo stoke – i veterinarskih usluga.<sup>29</sup>

Poslovi dezangažovanja, demobilizacije, razoružanja i resocijalizacije bivših boraca sprovode se odmah posle završetka sukoba. Učešće vojnih snaga u tim zadacima je veliko, ali sve više je i vladinih i nevladinih agencija<sup>30</sup> koje se uključuju u ove poslove, a naročito u proces povratka boraca civilnom životu.

Nastavnici iz kontingenata podučavaju lokalno stanovništvo stranim jezicima, što pomaže zbližavanju stanovništva i snaga u misiji. Italijani su organizovali kurseve automehaničara koje su pohađali mnogi mladi Libanaci.

Otklanjanje posledica posle poplava čest je zadatak mirovnih snaga u delovima Azije, pa tako i u Libanu. Posle obilnih kiša, bujice odnose delove puteva, pa su komunikacije u prekidu. Inženjerske jedinice OUN svojim brzim reagovanjem i popravkom oštećenih delova puta omogućavaju realizaciju zadataka snagama misije, ali i normalizuju život stanovništva.

U zoni indijskog kontingenta, koja pokriva delove Golanske visoravni, snežni nanosi ponekad onemogućavaju život u okolnim selima. U takvim situacijama delovi jedinica raščišćavaju sneg i otvaraju puteve, pa je lokalno stanovništvo prozvalo indijske vojnike „snežnim ratnicima”, što govori o međusobnom poverenju i ugledu.

Tokom spasavanja i evakuacije civila vojne snage angažuju se na poslovima obezbeđenja zone, spasavaju ljude i izvlače ih na sigurno, obezbeđuju konvoje koji mogu biti vojni ili prevoženje može obavljati neka agencija. Samu operaciju mogu planirati civilne agencije, a vojne snage pružaju zaštitu, obezbeđuju zonu evakuacije i transport. Ukoliko se radi o mirovnoj operaciji koja nije u početnoj fazi, poželjno je uključivanje što više međunarodnih agencija, Crvenog krsta i polumeseca i ostalih vladinih i nevladinih organizacija.

U procesu demobilizacije i razoružanja, nakon postignutih dogovora o realizaciji zadatka, vojne snage prikupljaju naoružanje, vode njegovu evidenciju, obezbeđuju mesto prikupljanja i vrše prevoženje na mesto određeno za uništavanje naoružanja. Samo uništavanje obavljaju vojni eksperti uz prisustvo ostalih institucija uključenih u operaciju. To mogu biti razne agencije u zemlji ili iz inostranstva ili formirana radna tela OUN ili regionalnih organizacija.

Pomoć civilnim vlastima u uspostavljanju civilnih organa vlasti, administracije i svih bitnih službi za normalno funkcionisanje države na celoj teritoriji u početku implemen-

<sup>29</sup> U operaciji u Libanu španski kontingent iz grada Kordobe 2011. godine uspostavio je saradnju Veterinarskog fakulteta iz Kordobe sa Ministarstvom poljoprivrede Libana. Usledile su zvanične posete i angažovanje stručnjaka iz Španije na lečenju i unapređenju stočnog fonda na jugu Libana. Pošto deo naroda na jugu živi isključivo od uzgoja stoke, ova aktivnost imala je veliki odjek u celoj državi. U istoj zoni bataljon iz Indije već deset godina u svom sastavu ima dva veterinara koji obilaze okolna sela i pomažu stanovništvu u gajenju stoke. Lekari istog bataljona takođe povremeno obilaze najsiromašnije delove zone.

<sup>30</sup> Poslednjih godina OUN i NVO problem razoružanja boraca i jedinica rešavaju otkupom naoružanja. Potrebno je pronaći stranu koja će platiti naoružanje, omogućiti zakonski okvir za ovu aktivnost, a sama realizacija tada je znatno lakša. Dobrovoljno razoružavanje ostalo je deo prošlosti, kada je poverenje u OUN bilo mnogo veće.

tacije mira pružaju eksperti u sastavu vojnih snaga. Kako vreme prolazi stvaraju se bezbednosni i drugi uslovi da pomoć civilnim organima pruže specijalizovane radne grupe, agencije OUN, nevladine i vladine agencije iz inostranstva i mnogi drugi akteri. Jedan od zadataka u ovom procesu jeste i podrška vlastima u organizaciji izbora. Samu demokraciju izbornog procesa bolje će obezbediti neka međunarodna agencija, telo OUN ili regionalne organizacije. Kakva je bila situacija pred izbore u Avganistanu 2009. godine?<sup>31</sup>

Rekonstrukcija infrastrukture podrazumeva izgradnju puteva, mostova, bunara za vodu, cisterni za poljoprivredu, izgradnju brana do većih infrastrukturnih radova, kao što su hidrocentrale, autoputevi, termoelektrane i slično. U ovim zadacima vojne snage osposobljene su za izvršenje manjih radova, dok za veće radove moraju biti angažovane domaće i inostrane firme, agencije i organizacije. Vojne snage nalaze se u ulozi strane u planiranju, kako bi se osigurala bezbednost radova, ali i zadovoljio princip nepristrasnosti. Ukoliko asfaltirate put do šiitskog sela u Libanu očekujte isti zahtev od sunitskih muslimana iz obližnjeg sela.

Oživljavanje vitalnih službi neke države put je do boljeg života stanovništva, ali i najkraći put do „duša i srca“ lokalnog stanovništva što je veoma bitno za mirovne snage. Vitalne službe često ne funkcionišu ili funkcionišu veoma slabo. U te funkcije sigurno ulaze sistem zdravstvene zaštite, socijalne zaštite, funkcionisanje službi bezbednosti i osnovnih sudova.

Nastavu lokalnom stanovništvu o HIV-u, rodnoj ravnopravnosti i kulturnim razlikama drže obučeni pripadnici misije, najčešće iz mešovitih grupa iz raznih kontingenata.

To je samo deo nevojnih zadataka u čiju su realizaciju uključeni i vojnici, od najviših činova do vojnika, od pojedinca do velikih delova kontingenta.

U izvršenju klasičnih vojnih zadataka jedinice u Libanu susreću se sa mnogo problema. Kontrole neuralgičnih tačaka i patroliranje zonom su svakodnevne, a neke tačke su posednute neprekidno. U zoni misije izbijanje raznih sukoba na različitim osnovama je svakodnevno i meri se minutama. Reakcija snaga UN mora biti brza i odmerena, kako bi se rešio konflikt. Kako reagovati na sukob unutar sela, sukob između dva sela različitih konfesija, sukob u koji su uključeni Palestinci, hapšenje civila od pripadnika izraelske vojske prilikom narušavanja plave linije koja nije dobro i u celosti označena, kako reagovati u slučaju napada izraelske avijacije i slično? To nije konačan spisak mogućih situacija u kojima se može naći naš vojnik, patrola i ceo kontingent srpskih vojnika u Libanu. Kako bi mogli adekvatno reagovati u skladu sa mandatom misije, pravilima angažovanja i stvarnom situacijom, ne izlažući vojnike opasnostima ili ih bar svesti na minimum, potreban je razvoj sposobnosti pre upućivanja u operaciju, kao i opsežne i planske pripreme u zemlji uz saradnju sa OUN i zemljama partnerima.

<sup>31</sup> Polovinom avgusta 2009. godine predstavnici SAD pozvali su saveznike iz NATO da održe povećani nivo vojnih snaga koje su trebale da omoguće bezbedno održavanje izbora u Avganistanu zakazanih za 20. avgust. Prema podacima Pentagona, SAD su imale na terenu 62.000 vojnika, a saveznici 39.000, uključujući pojačanje od oko 6.000 vojnika specijalno namenjenih samo za održavanje izbora. Ova činjenica dovoljno govori o potrebnim snagama i njihovim sposobnostima za pomoć u realizaciji izbora u državi kakva je Avganistan. Ovoliki broj vojnika angažovanih za zadatke realizacije izbora znači da isti broj vojnika neće biti angažovan na ostalim zadacima implementacije mandata, što predstavlja problem komandantima u zoni ili znači dovođenje dodatnih snaga, trošenje resursa za veoma neizvestan zadatak kao i same rezultate izbora u državama u tranziciji.

U sledećem poglavlju sagledaćemo potrebne sposobnosti vojnih snaga za realizaciju zadataka tokom izvršenja MNOp-a, moguća rešenja koja se nude, kao i ulogu civilno-vojne saradnje koja poprima sve veći značaj, kako u mirovnim, tako i u klasičnim vojnim operacijama.

Uloga vojnih snaga u realizaciji zadataka zavisi od vrste zadatka, raspoloživih kapaciteta, hitnosti, kao i postojanja drugih snaga za realizaciju zadatka. Tako se vojne snage mogu naći u ulozi jedinog izvršioca, saradnika ili dela koji obezbeđuje bezbednost dok druge snage realizuju zadatak. U poslednje vreme snage za realizaciju zadataka su sve raznovrsnije uz učešće sve većeg broja civila i civilnih organizacija i agencija.

Kratka analiza zadataka vojnih snaga navodi na zaključak da je potrebno razviti značajne vojne i nevojne sposobnosti vojnih snaga, kako štabnih oficira, tako i poslednjeg vojnika u patroli. Problem koji se nameće jeste odvajanje značajnih kapaciteta za obuku, kao i snaga za nevojne zadatke koje treba da izvršavaju druge vojne zadatke koji predstavljaju prioritet u operaciji očuvanja mira. Koje su sposobnosti potrebne vojnim snagama i koja su moguća rešenja?

Potrebne sposobnosti već su dobrim delom obrađene, a osnovno pitanje je kako odgovoriti sve većem broju nevojnih zadataka? Postkonfliktna stabilizacija, operacije stabilnosti, operacije pomoći civilnim organima, kako god ih nazvali, veoma su slične po svom sadržaju i vrsti zadataka, a sprovode se na područjima na kojima je pre kratkog vremena vođena neka vrsta sukoba (građanski rat, intervencija, etničko čišćenje i slično) ili se desila prirodna katastrofa (poplava, zemljotres i sl.). U tim uslovima razorenih država, opšte nesigurnosti za civile i veoma loše ekonomske situacije ili opšte gladi, moraju delovati vojne snage. Na delu teritorije moguće su i borbe, a snage OUN mogu se naći i kao meta asimetričnog ratovanja.

Početak devedesetih godina prošlog veka izgledalo je da će se dotadašnji model mirovnih operacija uspešno prilagoditi posthladnoratovskom razdoblju. Međutim, ova očekivanja vrlo brzo su nestala nakon neuspeha mirovnih operacija u Somaliji, Ruandi i na području bivše Jugoslavije, gde je otvoreno postavljeno pitanje upotrebe sile u operacijama očuvanja ili nametanja mira. Civili često nisu zaštićeni, pa je dolazilo do pogroma stanovništva ili etničkog čišćenja, a u drugim situacijama svetski moćnici su svojim borbenim dejstvima narušavali ravnotežu i otvoreno pomagali jednu od strana u sukobu.

Osnovni zadatak mirovnih snaga postala je zaštita stanovništva, a ne razdvajanje snaga kao nekad. Ova promena ozvaničena je 2001. godine izveštajem Međunarodne komisije o intervencijama i državnom suverenitetu OUN<sup>32</sup> o Odgovornosti za zaštitu (Responsibility to Protect, ovaj koncept poznat je kao R2P). Zaštita stanovništva postala je opravdan razlog za intervenciju.

Ostvarivanje ovog koncepta postavilo je pred vojne snage izuzetno složen dijapazon zadataka pošto koncept ne predviđa samo zaštitu života već i zaštitu od posledica sukoba (bolest, nedostatak hrane i vode, skloništa, uništena infrastruktura, ekonomija i sl.) Praksa pokazuje da vojne snage nisu dorasle ovoj ulozi. One nisu obučene i opremljene za takve zadatke, nemaju jasno definisane kriterijume za realizaciju tih zadataka i nisu definisane norme i pravila saradnje sa civilnim organizacijama. Za realizaciju novih

<sup>32</sup> The Responsibility to Protect: Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty, International Development Research Centre, Ottawa, 2001.

zadataka potrebno je kod oficira razvijati sposobnosti procene situacije i, na osnovu toga, planirati nevojne zadatke, kao i organizovanje snaga za te zadatke. Podoficire treba osposobljavati da mogu komandovati mešovitim sastavima u realizaciji kompleksnih zadataka. Vojnike je potrebno osposobiti za zadatke evakuacije civila, pratnju konvoja, protivpožarnim zadacima, upotrebi čamaca i sredstava za spasavanje na vodi, pružanju prve pomoći, podeli humanitarne pomoći u otežanim uslovima i mnogim drugim. Sve ove zadatke vojnik mora da radi sa puškom na leđima, spreman da je upotrebi u svakom momentu i psihički spreman na situacije u kojima do tada nije bio (gladna deca, osakaćeni civili, leševi, ranjenici i spremnost pojedinca da ubije za kilogram pirinča). Kako pripremiti vojne snage za ove zadatke i koja su moguća rešenja?

U ovakvoj situaciji javljaju se različiti pokušaji pripremanja vojnih snaga za delovanje u operacijama podrške miru. Najčešći pristup je obuka redovnih vojnih snaga za realizaciju i vojnih i nevojnih zadataka, ali se postavlja pitanje: može li obuka za ove zadatke (koji imaju privremeni karakter) dovesti do razvijanja stalnih sposobnosti vojnih snaga za nevojne zadatke, koji su poslednji u nizu zahtevanih sposobnosti vojnih snaga.

Drugi mogući pristup je stvaranje specijalizovanih vojnih jedinica sa sposobnostima postkonfliktne rekonstrukcije i stabilizacije. Predlog se pojavio u SAD kao reakcija na probleme snaga SAD u Avganistanu i Iraku. Ovakav pristup otvorio je dva pitanja. Prvi je problem što se ovakvim pristupom stvaraju usko- specijalizovane snage koje se ne mogu koristiti za druge zadatke vojnih snaga. Drugo pitanje je potreba ulaganja velikih novčanih sredstava, što ograničava ovaj koncept na mali broj bogatih zemalja.

Treći mogući pristup je revitalizacija koncepta žandarmerije (fr. Gendarmerie) kao specifične organizacije koja ima elemente vojne i policijske organizacije. Nastala je u Francuskoj za vreme francuske revolucije, a činilo ju je vojno osoblje koje je održavalo red u unutrašnjosti, dok je to u gradovima činila policija. Po potrebi, angažovana je i u međudržavnim sukobima. Osnovno obeležje žandarmerije i drugih sličnih državnih vojnih organizacija (npr. obalna straža, karabinjeri u Italiji) dvostruka je odgovornost – u miru ministarstvu unutrašnjih poslova, a u ratu ministarstvu odbrane (MO). U miru one izvršavaju zadatke uz primenu sile veće od primene u klasičnim policijskim zadacima (kontrola demonstracija, kontrola granice, borba protiv terorizma, službe traganja i spasavanja i slično), ali manje u odnosu na vojnu upotrebu sile. Za vreme rata pod komandom MO ove snage realizuju zadatke zaštite civilne i vojne infrastrukture i slične zadatke pomoći civilnim vlastima.

Poslednjih godina većina vojski u svetu stvorila je organizaciju civilno-vojne saradnje (CVS ili engleski CIMIC)<sup>33</sup> kao poseban deo komandi koji pomaže komandantu u realizaciji civilnih poslova.

Po NATO-u, civilno-vojna saradnja je koordinacija i kooperacija radi podrške misiji između NATO komandanta i civilnih aktera, uključujući lokalno stanovništvo i lokalne organe vlasti, kao i međunarodne, nacionalne i nevladine organizacije i agencije,

Primena CVS ima sledeće karakteristike:

– aktivnosti CVS čine sastavni deo plana komandanta združenih snaga (engleski JFC – Joint Force Commander), a sprovode se radi podrške misiji i odnose se na sprovođenje ukupne strategije i postizanje stabilnog i održivog konačnog stanja;

<sup>33</sup> Civil-Military Cooperation, ili civilno-vojna saradnja (CVS).

- osoblje komandanta za CVS u potpunosti je integrisano u njegov štab i autorizovano da koordinira aktivnosti CVS u zoni operacije, na bojištu ili regionu;
- u kooperaciji sa potencijalnim raznovrsnim civilnim organizacijama, NATO snage će što je pre moguće, i u okviru svojih vojnih mogućnosti, omogućiti i podržati aktivnosti tih organizacija. Pružanje podrške ne kompromituje misiju;
- aktivnosti CVS vrše se uz omogućavanje blagovremenog prelaska tih funkcija i zadataka na odgovarajuće civilne organizacije ili vlast.

I Vojska Srbije organizovala je CVS na svim nivoima komandovanja – od MO, Generalštaba do brigada. Uspostavljena je organizacija, formiran kadar koji je pohađao usavršavanja u inostranstvu i na domaćim kursevima, a u doktrinarnim dokumentima CVS dobila je svoje mesto.<sup>34</sup> U misiji u Libanu, u komandi sektora Istok imamo štabnog oficira za CVS koji se u misiji praktično bavi planiranjem aktivnosti CVS i stiče ogromno iskustvo u međunarodnom okruženju. Ne postoji bolji način unapređenja neke delatnosti ili razvoja sposobnosti od pravilne analize i primene iskustava prikupljenih praktičnim radom u MNOp-u.

## Zaključak

Može se zaključiti da je prostor Bliskog istoka danas najnesigurniji i najneizvesniji region sveta u kojem se prepliću mnogi interesi i uticaji, kako velikih sila, tako i regionalnih zemalja i organizacija. Liban, kao veoma složena država, od svog nastanka pod stalnim je uticajem velikih zemalja kao i verskih centara moći. Takođe, on je mesto nastanka i stalnog razvoja raznih oblika terorizma i asimetričnog ratovanja i sukobljavanja. Izučavanje geopolitičkog okruženja Libana značajno je za Vojsku Srbije ne samo zbog slanja kontingenta u MNOp već i zbog blizine regiona Bliskog istoka i mogućeg preliivanja sukoba i na područje Balkana koji je u mnogo čemu sličan Bliskom istoku.

Rastuća kompleksnost operacija traži ne samo promenu načina obuke već i pronalaženje novih načina delovanja vojne organizacije koji će kombinovati njene tradicionalne uloge sa zadacima koji se javljaju u ovakvim, izmenjenim misijama. Vojna organizacija treba da se prilagodi novoj situaciji. Neuspesi SAD u Avganistanu i Iraku više su od opomene i pokazuju svu težinu i kompleksnost navedenih zadataka gde nevojni zadaci ponekad postaju dominantni u odnosu na vojne. Još veći izazov predstavljaju misije usmerene na suzbijanje kriminala, terorizma i pobunjeničkih dejstava, a toga je u Libanu bilo, a biće i u buduće. Ovakve misije povezane su sa područjem unutrašnje bezbed-

<sup>34</sup> Operacije civilno-vojne saradnje (CVS) jesu skup neborbenih aktivnosti koje se preduzimaju po jedinstvenoj zamisli, na određenom prostoru i u određenom vremenu, radi stvaranja povoljnih uslova za život i rad stanovništva u uslovima kada strukture društva nisu u mogućnosti da odgovore pretnjama bezbednosti i radi smanjenja uticaja činilaca civilnog okruženja na delovanje vojnih snaga.

Cilj operacije civilno-vojne saradnje opredeljuje karakter bezbednosne pretnje, mogućnosti vojnih snaga i stanje činilaca civilnog okruženja. Operacija CVS predstavlja uspostavljanje, održavanje i eksploataisanje odnosa između vojnih snaga u operaciji i stanovništva, organa vlasti i vladinih, nevladinih i međunarodnih civilnih organizacija u zoni izvođenja operacije radi pružanja podrške misiji i zadacima koji su dodeljeni vojnim snagama.

Operacija civilno-vojne saradnje organizuje se kao integralni deo drugih operacija, a može se izvoditi i samostalno. (Doktrina operacija VS, str. 22.)

nosti, gde vojne organizacije nastoje da se tradicionalno što manje uključuju. Međutim, postepeno nestajanje razlike između spoljne i unutrašnje bezbednosti vodi povećanju učešća vojnih snaga u ovakvim zadacima.<sup>35</sup>

Pažnja vojnih snaga i dalje je usmerena na vođenje konvencionalnih borbenih dejstava, a pripreme za nevojne zadatke otpočinju, najčešće, neposredno pred angažovanje u takvim zadacima, prevashodno realizacijom nevojnih zadataka.

Nažalost, naši vojnici stekli su značajna iskustva u operacijama podrške civilnim vlastima u suprotstavljanju pretnjama bezbednosti koja se ostvaruje kroz pomoć civilnim vlastima u suprotstavljanju unutrašnjem ugrožavanju bezbednosti, terorizmu, separatizmu i organizovanom kriminalu i kroz pomoć civilnim vlastima u slučaju prirodnih nepogoda, tehničko-tehnoloških i drugih nesreća.<sup>36</sup>

Analizom delokruga vojnih i nevojnih zadataka u operacijama očuvanja mira u Libanu koje izvršavaju (ili učestvuju kao deo u izvršavanju) vojne snage, potrebnih sposobnosti snaga za takve zadatke, mogućih rešenja za prevazilaženje stanja, kao i analizom uloge civilno-vojne saradnje, ukazuje se na složenost realizacije zadataka u izvršenju misije snaga i njihovu podelu na razne subjekte koji se pojavljuju na sceni u Libanu.

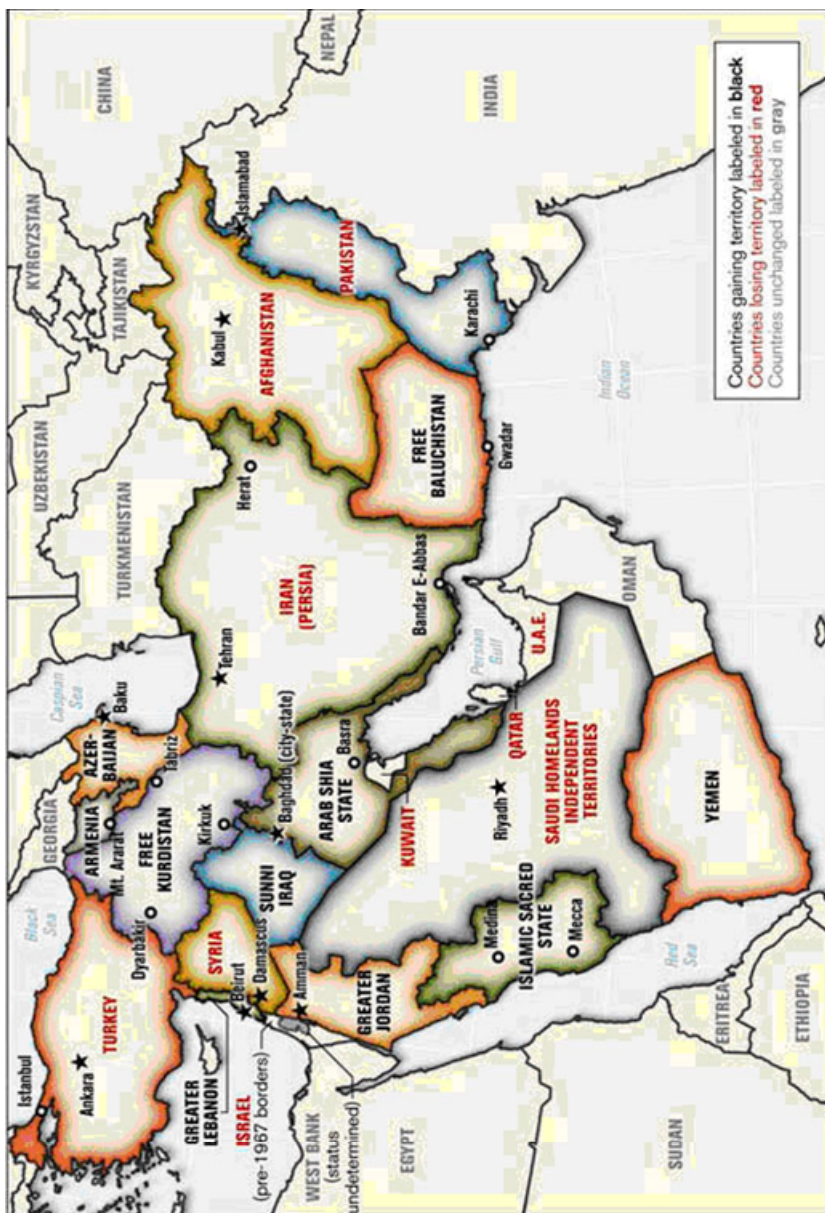
Učešćem naših oficira u štabovima, kao i jedinica u operacijama očuvanja mira, prenose se iskustva iz MNOp-a i proširuju znanja svih oficira, podoficira i vojnika naše vojske i mnogo realnije se sagledavaju potrebe razvijanja određenih sposobnosti, nabavka opreme i naoružanja. Dostizanje širokog spektra sposobnosti za realizaciju vojnih i nevojnih zadataka snaga vojske u MNOp-u muktotran je, ali dostižan zadatak.

## Literatura

- [1] Perišić Srđan, *Nova geopolitika Rusije*, Medija centar „Obrana”, Beograd, 2015.
- [2] Vukićević Dušan, *Operacije u miru*, VIZ, Beograd, 2009.
- [3] *UN Peacekeeping handbook for junior ranks*, UN DPKO, 1997.
- [4] *Stability operations FM 3-07*, 2008.
- [5] *The Responsibility to Protect: Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty*, International Development Research Centre, Ottawa, 2001.
- [6] Lutterbeck Derek, *Between Police and Military: The New Security Agenda and the Rise of Gendarmeries*, Cooperation and Conflict 39(1), 2004.
- [7] *Doktrina Vojske Srbije*, Medija centar „Obrana”, Beograd, 2010.
- [8] *Doktrina operacija Vojske Srbije*, Medija centar „Obrana”, Beograd, 2012.
- [9] *Armed Forces Journal*, oktobar 2013, <http://www.armedforcesjournal.com>, (05.10.2016.)

<sup>35</sup> Lutterbeck, Derek, *Between Police and Military: The New Security Agenda and the Rise of Gendarmeries*, Cooperation and Conflict 39(1), 2004., str. 45–68. Problemi Vojske u postkonfliktnoj rekonstrukciji (prevod)

<sup>36</sup> Operacije podrške civilnim vlastima u suprotstavljanju neoružanim pretnjama bezbednosti izvode se u slučaju prirodnih nepogoda, industrijskih i drugih nesreća i epidemija. Cilj izvođenja operacija jeste podrška civilnim vlastima i stanovništvu radi zaštite i spasavanja života ljudi, materijalnih dobara i životne sredine. Za uspeh u izvođenju operacija potrebni su: neposredna saradnja i koordinacija s državnim organima koji rukovode svim snagama na ugroženom području i upotreba potpuno osposobljenih i opremljenih jedinica Vojske Srbije. (Doktrina VS, 2010. godine, str. 31)



<sup>37</sup> Pripremio potpukovnik Ralf Peters (eng. Ralph Peters). Objavljeno u Časopis Američkih Oružanih Snaga (the Armed Forces Journal) u oktobru 2013. godine, <http://www.armedforcesjournal.com>, (05.10.2016.)